

ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРА

Є. М. Бессонова, А. А. Юнсова, студентки 511 д групи
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР

Основною метою в роботі з дітьми, що мають розлади аутичного спектра (РАС), є подолання низки труднощів, однією з яких є розвиток комунікативних навичок. Актуалізація даної проблеми зумовлюється збільшенням народжуваності дітей із РАС як в Україні, так і в інших країнах світу.

Розлади аутичного спектра — це наскрізне порушення розвитку неврологічної природи, яке виявляється у складнощах соціальної взаємодії, якісних розладах комунікації, стереотипних діях та інтересах.

На думку більшості авторів (О. Нікольська, Є. Баєнська, М. Ліблінг, С. Морозов, R. Jordan, L. Kanner, B. Prizant, M. Rutter, H. Tager-Flusberg, A. Schuler і ін.), одним

з ефективних засобів формування комунікативних навичок у дітей з РАС можна вважати гру.

Гра — діяльність із розважальною та навчальною метою, яка не створює художніх цінностей.

У нормі існують такі форми ігрової поведінки:

- *Маніпулятивна гра* (дитина катає, крутить, підкидає іграшку, не звертаючи уваги на її «функції»).
- *Упорядкування* (розкладання предметів у певному порядку — один на одного, в ряд, один в інший та ін.).
- *Функціональна гра* (використання предметів та іграшок відповідно до їхніх функцій (наприклад, причісування ляльок іграшковим гребінцем)).

- *Символічна гра* (дитина використовує об'єкт, заміщаючи ним інший (наприклад, дитина скаче на паличці, як на коні)); дитина наділяє об'єкт властивостями, яких той не має («У цієї ляльки брудне обличчя»), дитина ставиться до відсутнього об'єкта так, ніби він присутній («Якщо чашка порожня — грає, ніби вона наповнена водою»).

Визначимо, що гра дітей з РАС зазвичай не функціональна, не соціалізована, позбавлена сюжету і символічних ознак, ригідна, монотонна, містить багаторазово повторювані маніпуляції з іграшками (які використовують не за призначенням) або

Людвіг Віттенштейн одним із перших серед академічних філософів спробував визначити значення слова «гра». У своїх «філософських дослідженнях» він демонструє, що такі елементи гри, як розвага, правила, змагання, не можуть адекватно визначити, що це таке. Тому він робить висновок, що «гра» не може мати єдиного значення, а тому повинна визначатися як ряд, елементи якого мають родинну схожість один із іншим.

Французький соціолог Роже Каюа в книзі «Ігри та людина» визначає гру як діяльність, що повинна мати такі характеристики:

- розвага;
- відокремленість — обмежена місцем і часом;
- непевність — перебіг гри відкритий, а кінець — невизначений;
- фіктивність — під час гри людина живе у фіктивній реальності.

з неігровими неструктурованими матеріалами (палички, вода, пісок, шматочки тканини, паперу).

Також характерною ознакою ігрової діяльності дітей з РАС є те, що вони зазвичай грають самі, переважно використовуючи не ігровий матеріал, а предмети домашнього вжитку. Вони можуть довго і одноманітно грати зі взуттям, шнурками, папером, вимикачами, дротами тощо. Сюжетно-рольові ігри з однолітками у таких дітей не розвиваються. Спостерігаються своєрідні патологічні перевтілення в той чи інший образ у поєднанні з аутичним фантазуванням. При цьому діти не звертають увагу на оточення, не вступають з ними в мовний контакт.

Таких дітей треба вчити грати, процес починається з розвитку предметно-ігрових дій, заснованих на особистісному інтересі дитини до тієї чи іншої іграшки або ситуації. При цьому обов'язково слід урахувувати ігрові переваги дитини: для заняття — беруть улюблену або добре знайому дитині іграшку. Дорослий пропонує дитині здійснювати предметно-ігрові дії з наслідування, неодноразово повторює їх і супроводжує мовними коментарями. У подальшому дія з іграшкою переходить до сюжетно-відображувальної гри. Для становлення сюжетної гри дітей навчають грати спочатку поряд з партнером, а потім разом зі своїм однолітком. Лише поступово дітей у ході гри об'єднують у мікрогрупи.

У процесі ігрової роботи дітям пропонують різноманітні корекційні вправи, прості за структурою, психогімнастику тощо. У результаті в дітей значно посилюється ситуаційна

мотивація, виникає необхідність використовувати різні види комунікацій: просити улюблену іграшку, привернути увагу іншої людини, висловити згоду, відмову, привітатися, прокоментувати ігрову дію, повідомити про свої емоції (використовуючи вербальні та невербальні засоби комунікації). Під час систематичного, багаторазового повторення аналогічних ситуацій у дітей закріплюються комунікативні навички, виникає можливість використовувати їх самостійно.

Ігрову роботу з аутичними дітьми доречно починати з найелементарніших завдань:

1. Вчити дітей спостерігати за предметно-ігровими діями дорослого і відтворювати їх за підтримки дорослого, наслідуючи його дії.
2. Вчити дітей обігравати іграшки.
3. Виховувати в дітей інтерес до виконання предметно-ігрових дій з наслідування і демонстрування дій дорослим.
4. Виховувати в дітей емоційне ставлення до обіграного предмета або іграшки.
5. Виховувати в дітей інтерес до рухливих ігор.
6. Вчити дітей брати участь в інсценуваннях епізодів знайомих казок.
7. Вчити дітей грати поруч, не заважаючи один одному.

В ігровій роботі з аутичними дітьми бажано користуватися елементами таких програм, як:

- *More Than Words («Більше, ніж слова»)*, автор програми *F. Sussman*, згідно з якою, дитина спілкується не тільки за допомогою слів. Існує багато шляхів взаємодії, різною мірою відповідних соціальним нормам. Проте все, що дитина робить, навіть хитання, бігання туди-сюди або рухання пальцями перед своїм обличчям, повідомляє певну інформацію про неї, навіть якщо це ненавмисне спілкування.
- *RDI (Relationship Development Intervention)* — перша систематизована програма втручання, розроблена для допомоги дітям, з труднощами, що не дозволяють їм досягти



вміння будувати стосунки у природний спосіб. З її допомогою діти отримують приклади того, що соціальні стосунки можуть приносити радість і позитивні емоції.

- Соціальні історії, відомі також під назвою «сценарії з життя» [Social Scripts]. З їхньою допомогою діти долають невміння усвідомлювати почуття, точки зору або плани інших людей.

Таким чином, у процесі ігрової діяльності дітей з РАС збагачується словниковий запас, виникає інтерес до взаємодії з дорослими і однолітками, що сприяє активному формуванню комунікативних навичок і, власне, соціалізації таких дітей.

Література

1. Агафонова Е. Л. Педагогическое обследование детей младшего школьного возраста с синдромом детского аутизма: (характеристика по результатам диагностического и динамического обследования) / Е. Л. Агафонова, О. О. Григорян / Коррекционная педагогика. — 2006.
2. Волосовец Т. В. Формирование коммуникативных навыков у детей с детским аутизмом / Т. В. Волосовец, А. В. Хаустов / Логопедия. — 2005.
3. Лебединская К. С. Диагностика раннего детского аутизма: Начальные проявления / К. С. Лебединская, О. С. Никольская. — М. : Просвещение, 1991.
4. Никольская О. Об аутизме / О. Никольская, Е. Баенская, М. Либлинг / Школьный психолог: Прил. к газ. «Первое сент.». — 2004.
5. Никольская О. С. Аутичный ребенок. Пути помощи / О. С. Никольская, Е. Р. Баенская, М. М. Либлинг. — М.: Теревинф, 2005.
6. Хаустов А. В. Исследование коммуникативных навыков у детей с синдромом раннего детского аутизма / А. В. Хаустов / Дефектология, 2004.
7. Шиницына Л. М. Детский аутизм: Хрестоматия: Учеб. пособие /СПб.: Дидактика Плюс, 2001.
8. Янушко Е. А. Использование метода совместного рисования в работе с аутичным ребенком / Е. А. Янушко / Воспитание и обучение детей с нарушениями в развитии, 2005.

Зробіть крок назустріч технологіям!



«Дистанційна Академія» запрошує на фестиваль майстер-класів у лютому:

- 1 **Обирайте один або декілька майстер-класів:**
 - «Секрети додавання інтерактивності в навчальну презентацію».
 - «Створення освітнього відео».
 - «Сервіси для створення ментальних карт».
- 2 Зареєструйтеся на сайті www.d-academy.com.ua. Дати проведення майстер-класів вказано на сайті.
- 3 У зазначений день підключайтеся до віртуального майстер-класу та робіть усе разом із «Дистанційною Академією».
- 4 Здобуйте актуальні та цікаві знання!

! P. S. : Опануйте майстер-клас «Секрети додавання інтерактивності в навчальну презентацію» і візьміть участь у конкурсі!
 • Детальніше у наступному номері.

Вартість одного майстер-класу – 100 грн

Навчіться організовувати навчання і дозвілля за допомогою інтернету і хмарних технологій! Це справді просто!

До зустрічі онлайн!

www.d-academy.com.ua



Усі учасники отримують сертифікати!